

16, 4—6. 5, 36, 5. 6, 44, 19. fg. 8, 13, 31—33. 33, 10—12. 9, 64, 1—3. 10, 66, 6. 7) zeigen, wie geläufig es den vedischen Dichtern für *alles durch kräftige Erscheinung Ausgezeichnete* war. In der späteren Sprache erscheint für वृषन् die schwächere Form वृष. 1) Mann: वृषो वधिः प्रतिमानं वृषन् RV. 1, 32, 7. AV. 5, 20, 2. अयू नु पत्नीर्वधो जगम्युः RV. 1, 179, 1. 2, 16, 8. 35, 13. वृषा ज्ञानं वृषणं रणाय 7, 20, 5. 5, 47, 6. वृषणः पौत्स्ये 4, 41, 6. वृषा शिशुः männliches Kind 5, 44, 3. 7, 98, 3. वृषणं त्वा वयं वृषन्वृषणः समिधीमहि 3, 27, 15. AV. 4, 4, 2. न वीरो ज्ञापते वृषा 5, 19, 4. 6, 86, 1. VS. 8, 10. वृषा वा ऋषभो योषा मुब्रह्मण्या Ait. Br. 6, 3. Çat. Br. 1, 1, 4, 18. 9, 22, 7, 2, 11. 14, 1, 4, 16. — 2) vom Ross: Hengst H. an. 2, 286. fg. अश्व RV. 1, 164, 34. 7, 69, 1. 8, 23, 11. 46, 29. VS. 23, 62. अत्य RV. 1, 177, 2. वाजिन 2, 43, 3. AV. 19, 27, 1. Agni's RV. 4, 2, 2. 6. 9. Indra's 3, 35, 3. ह्री 7, 19, 6. अचिन्तद्दृषणं पत्यच्छ 4, 24, 8. 7, 71, 3. अश्वी वर्षभा वा वृषाणः Hengste oder Stiere TBa. 3, 8, 21, 1. die Sonne RV. 3, 61, 7. 7, 88, 1. Flammen Agni's 6, 5, 4. — 3) vom Stier H. an. AV. 5, 20, 3. 8, 5, 12. उल्लिप 1, 12, 1. RV. 9, 74, 3. वृषेव पत्नीर्येति रोहवत् 1, 140, 6. कृद्ध 10, 43, 8. वृषभ 4, 16, 20. 5, 1, 12. वंसग 1, 7, 8. der Donnerkeil 10, 89, 9. — 4) von andern Thieren: Löwe RV. 3, 2, 11. Eber 10, 67, 7. Gazelle AV. 3, 7, 2. — 5) gewaltig, gross, männlich; von unbelebten Dingen: Donnerkeil RV. 1, 131, 3. 2, 11, 9. 9, 106, 3. Indra's Arme 8, 50, 18. Wagen der Götter 1, 82, 4. 157, 2. 177, 3. 5, 75, 1. Soma 1, 173, 1. 177, 3. 3, 36, 2. 5, 40, 2. मद 6, 24, 1. 7, 68, 11. 9, 2, 1. 106, 15. वृक्षः पीत्वा 10, 44, 8. die Steine 5, 31, 5. 40, 2. 7, 21, 2. त्वच् 1, 129, 3. ऊधन् 4, 22, 6. पर्वतासः 3, 54, 20. मेघ 1, 181, 8. कृषातं धूमं वृषणं सखायः 3, 29, 9. स्वन 5, 87, 5. AV. 5, 13, 3. रपि RV. 10, 47, 1. मणि AV. 19, 31, 2. प्रुष्म RV. 4, 24, 7. 7, 24, 4. TBa. 1, 2, 2, 21. — 6) Götter werden so bezeichnet, z. B. Indra (AK. 1, 1, 38. TRiK. 1, 1, 57. H. 172. H. an. MED. n. 135. HALAJ. 1, 52) RV. 4, 30, 10. 5, 36, 5. 7, 19, 6. RAGH. 10, 53. 17, 77. KUMARAS. 5, 61. 80. Agni RV. 1, 100, 1. 4. 7, 3, 3. die Marut 1, 64, 1. 12. 85, 12. शर्ध 8, 20, 9. गण 83, 12. Mitra-Varuṇa 1, 151, 3. 6, 68, 11. 7, 60, 9. die Aśvin 1, 112, 24. 117, 3. 7, 70, 7. Rudra 2, 34, 2. Vishnu 1, 154, 3 und andere. In comp. mit Erde, Land so v. a. इन्द्र Herr: तिति° Fürst, König RĀṢA-TAR. 1, 273. ह्मा° 5, 126. — 7) m. Bez. eines best. Metrums RV. PAṬ. 17, 4. Ind. St. 8, 107. 111. — 8) m. N. pr. eines Mannes SĀ. zu Çat. Br. 1, 1, 4, 10. पाथ्यो वृषा RV. 6, 16, 15. यं कण्वो मेघातिथिर्धन्-स्पृत्तं यं वृषा यमुपस्तुतः 1, 36, 10; vgl. jedoch इति विपस्तुतस्य वन्दते वृषा वाक् 10, 115, 8. ein Āṅgīrasa Ind. St. 3, 237, b. Bein. Karṇa's MED. — 8) f. वृक्षी Schol. zu LĀṬ. 2, 7, 26. — 9) n. N. eines Sāman LĀṬ. 7, 3, 20. — Die Bedd. pain, sorrow und insensibility from extrem pain bei Wilson beruhen auf einer falschen Auffassung von MED. n. 135, wo nicht वेदनाज्ञानदुःखयोः, sondern वेदना ज्ञानदुःखयोः zu lesen ist; es sind nicht Bedeutungen von वृषन्, sondern mit वेदना (= ज्ञान und दुःख) beginnt ein neuer Artikel. Derselbe Fehler im ÇKDr. Vgl. त्रि° und क्त°. Da वृषन् niemals in Verbindung mit वर्ष erscheint und diese Wurzel nur regnen, nicht aber Samen ausspritzen bedeutet, so muss die übliche Ableitung dahinfallen und statt dessen ein Zusammenhang des Wortes mit वर्ष्मन्, वर्षिष्ठ u. s. w. vermuthet werden. Dafür spricht besonders der Gebrauch unter 5). Vgl. auch MÜLLER, Transl.

I, 121. fgg.

वृषनाभि (वृषन् + ना°) adj. eine gewaltige Nabe habend: Wagen RV. 8, 20, 10.

वृषनामन् मक्षीमे अस्य वृषनामं शूषे RV. 9, 97, 54. Padap. ohne Theilung; dürfte entstellt sein.

वृषनाशन m. Embelia Ribes (विडङ्ग) ÇABDAM. im ÇKDr.

वृषन्तम superl. zu वृषन्, gewaltigst, männlichst: Indra RV. 1, 10, 10. 100, 2. 5, 35, 3. 6, 87, 4.

वृषपति m. Bein. Çiva's (Herr des Stiers) H. 13. = षण्ड a bull set at liberty ÇKDr. und Wilson ohne Angabe einer Aut.

वृषपत्निका f. eine best. Pflanze, = वस्ताली RĀṢAN. im ÇKDr.

वृषपत्नी adj. f. nach SĀ. den Regner (पर्जन्य) zum Gatten oder Herrn habend: Wasser RV. 8, 15, 6. richtiger wohl die einen tüchtigen Gebieter (Vṛtra) haben.

वृषपर्णी f. N. pr. zweier Pflanzen, = श्रावुपर्णी RATNAM. im ÇKDr. = सुदर्शना RĀṢAN. ebend. — Vgl. वृषकर्णी.

वृषपर्वन् (वृषन् + प°) 1) adj. gewaltige Gelenke habend: Indra RV. 3, 36, 2. — 2) m. a) die Wurzel von Scirpus Kysoor (केशीरु) RoXB. H. an. 4, 194.

Viçva im ÇKDr. — b) = भृङ्गारिन् H. an. = भृङ्गारुवत् (!) Viçva im ÇKDr. — c) Bein. Çiva's TRiK. 3, 3, 260. H. an. MED. n. 246. Verz. d. Oxf. H. 191, a, 3. Vishnu's MBh. 13, 6977. — d) N. pr. eines Dānava, Vaters der Çarmishthā, TRiK. H. an. MED. MBh. 1, 2352. 2651. fg. 3185. fgg. 5, 5044. HARIV. 201. 13079. 13190. 13229. 13703. fgg. 14285. VP. 147. BĀṢ. P. 6, 6, 31. 10, 20. 8, 10, 29. 9, 18, 4. 26. — e) N. pr. eines Rāḡarshi MBh. 3, 11444. 11543. fgg. 12344. fg. MĀRK. P. 134, 5. — f) N. pr. eines Affen R. 5, 9, 65. — Vgl. वार्षपर्वणी.

वृषपाण (वृषन् + 1. पान°) adj. Männern zum Trunk dienend RV. 1, 51, 12. वर्षन्विन्द्र वृषपाणास इन्द्र इमे सुताः 139, 6.

वृषपाणि (वृषन् + पा°) adj. gross-, starkhufig RV. 6, 75, 7.

वृषप्रभर्मन् (वृषन् + प्र°) adj. dem der starke (Soma) vorgesetzt wird (vgl. R. 1, 14, 4): Indra RV. 5, 32, 4.

वृषप्रपावन् (वृषन् + प्र°) adj. mit Hengsten fahrend: die Marut RV. 8, 20, 9.

वृषप्सु adj. nach SĀ. = वर्षणवृष; etwa starkes —, männliches Aussehen habend: die Marut RV. 8, 20, 7. der Wagen derselben 10.

वृषम् (von वृषन्) UṆDIS. 3, 123. im Wesentlichen so v. a. वृषन्. 1) adj. gewaltig, männlich, tüchtig; m. Mann; zuweilen mit वृषन् verbunden: वृषा शिशुर्वृषभः RV. 7, 98, 3. ये ते वृषणो वृषभास इन्द्र (अत्याः) Hengste 1, 177, 2. वाजिन AV. 7, 80, 2. Daher von verschiedenen Gegenständen gebraucht, für welche auch वृषन् vorkommt, z. B. den Soma-Steinen RV. 2, 16, 5. Donnerkeil 1, 33, 13. प्रुष्म 6, 19, 9. Soma 2, 16, 6. 6, 41, 3. भानु 2, 16, 4. Besonders ist es gebräuchlich geworden, ohne dass im Veda die in einander fließenden Bedeutungen sich überall scheiden liessen, für a) Stier (AK. 2, 9, 59. 3, 4, 29. 222. H. 1256. an. 3. 459. MED. bh. 21. HALAJ. 2, 108. 114. 5, 21): उल्लिप RV. 5, 58, 6. वृषभस्यैव ते रवः 1, 94, 10. 160, 3. बाधसे जनावृषभेवं मन्युना 6, 46, 4. आ रोदसी वृषभो रौरवीति Bṛhaspati 73, 1. Parganja 7, 101, 1. 6. 4, 5, 3. 41, 5. 5, 8, 3. 7, 19, 1. 8, 49, 18. अमा ते तुषं वृषभं पचानि 10, 27, 2. Soma-